HASED İNSANIN İÇİNİ KEMİREN BİR HASTALIKTIR

Değerli Müminler!

Bugünkü sohbetimizde hasetten söz edeceğiz.

Hased ve Kavramı

Hased sözlükte çekememek demektir. Dindeki anlamı ise, başkasında olan her hangi bir varlığın ondan alınıp kendisine verilmesini istemektir. Bundan daha fenası da kendisine verilmese bile o nimetten onun mahrum olmasını temenni etmektir.

Kıskançlık bazen hased anlamında olursa da daha çok "gayret" anlamındadır. Mesela erkeğin karısını veya kadının kocasını başkalarından kıskanması hased değil, gayrettir ve övülmüştür. Fakat birisi diğerinin karısını, kocasını, çocuklarını, malını, güzelliğini veya her hangi bir nimet veya üstünlüğünü çekememesi, ona göz dikmesi, ondan yok olmasını arzu etmesi hasedin ta kendisidir ve yerilmiştir. Hased, kötülenmiş ve çirkin bir huy olduğu bildirilmiştir. Halbuki gayret, bunun aksine övülmüştür. Çünkü ilerleme, olgunluğa erme, iffet, hakkın korunması onunla olur. Yeter ki kendi hakkının ilerisine tecavüz etmek suretiyle aşırı olmasın. Böyle olursa o zaman gayret hased manasında olmuş olur ki, makbul değil, günahtır.

Hasedin Tarihçesi

Göklerde de yerde de ilk isyan yani Allah'ın emrine karşı gelme hased yüzünden çıkmıştır.

Allah Teâlâ'nın ilk yarattığı insan Hz. Adem'dir ve aynı zamanda ilk peygamberdir. Allah Teâlâ onu yaratmadan önce meleklere şöyle demişti:

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنّ۪ي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَاٍ مَسْنُونٍ. فَاِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ ف۪يهِ مِنْ رُوح۪ي فَقَعُوا لَهُ سَاجِد۪ينَ. فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اَجْمَعُونَۙ. اِلَّٓا اِبْل۪يسَۜ اَبٰٓى اَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِد۪ينَ. قَالَ يَٓا اِبْل۪يسُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِد۪ينَ. قَالَ لَمْ اَكُنْ لِاَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَاٍ مَسْنُونٍ. قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَج۪يمٌۙ. وَاِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ اِلٰى يَوْمِ الدّ۪ينِ

"Ben kupkuru bir çamurdan, şekillenmiş kara balçıktan bir insan yaratacağım. Ona şekil verdiğim ve ruhumdan üflediğim zaman, siz hemen onun için secdeye kapanın. (Adem yaratılınca) meleklerin hepsi de (Allah-ın emrine uyarak) hemen secde ettiler. Fakat (cinlerden olan) İblis ise bu emre uymadı. Adem'e secde etmedi. Allah Teâlâ:

–Ey İblis, secde edenlerle beraber olmayışının (yani Adem'e secde etmeyişinin) sebebi nedir? diye sordu. İblis:

–Ben kuru bir çamurdan, şekillenmiş kara balçıktan yarattığın insana secde edecek değilim. (Çünkü ben ondan daha üstünüm, beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın) dedi."[87]

İşte İblis, uzun yıllar Allah'a ibadet etmişken, Allah'ın Adem aleyhis-selam'a verdiği üstünlüğü çekememiş ve Allah katındaki değerini yitirmiştir.

Böylece göklerde ilk defa hased yüzünden Allah'a isyan edilmiştir. İblis, bu hasedi sebebiyle Allah'ın rahmetinden kovulmuş ve uzaklaştırılmıştır.

Allah şöyle buyurdu:

87 Hicr, 15/28-33; Bakara, 2/34; A'raf, 7/11-12; Tâhâ, 20/116; Sâd, 38/71-76

فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيمٌ. وَاِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ اِلٰى يَوْمِ الدِّينِ

“Öyle ise oradan (cennetten) çık, artık kovuldun. Muhakkak ki kıyamet gününe kadar lânet senin üzerine olacaktır.”[88]

Başka bir ayette ise:

فَاخْرُجْ اِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ.

“O halde çık, sen artık küçülenlerdensin.”[89]

Evet değerli kardeşlerim, kibirlenmek küçüklüktür. Büyüyecek olan büyüklenmez, büyüklenen mutlaka küçülür. Büyüklük, yalnız Allah’a mahsustur. Allah, büyükleneni küçültür. İblis, büyüklendiği için Allah onu bulunduğu makamdan derhal azledip indirmiştir. Büyüklendiği için hakarete uğramıştır. İblis, aslının ateş olduğuna güvenerek üstünlüğün kendisinde, aslından intikal eden bir miras, elinden alınamaz bir kişisel özellik olduğunu sanmış ve bulunduğu o mutluluk makamından düşmeyeceğini düşünmüş ve yaratıcının emrini eleştirmeye kalkmıştı. Eşyada bulunan bütün özelliklerin sadece bir Allah vergisi olduğunu unutmuştu. Bu unutkanlığının cezasını, bulunduğu makamdan uzaklaştırılarak çekmiştir. Buna Hz. Adem’i çekememesi sebep olmuştur.

Bu olayda düşünen insanlar için alınacak ibretler vardır. Allah’ın bir başkasına verdiği üstünlüğe ve nimete hased edip, o nimetin ondan alınarak kendisine verilmesini isteyen kimse, Allah’a ait olan bir takdir hakkının kendisinde olduğunu zannediyor ki, büyük bir hata yapıyor, günah işliyor demektir. İblis, işlediği bu günahın cezasını en ağır şekilde çekmiştir.

Yeryüzüne gelince; ilk insan ve ilk peygamber olan Adem aleyhis-selam’ın çocukları arasında da ilk isyan yine hased yüzünden çıkmıştır.

Hz. Adem’in çocuklarından olan Kâbil, kardeşi Hâbil’i çekemeyip öldürmüş ve böylece yeryüzünde ilk cinayet hased yüzünden işlenmiştir.[90]

Bir başka örnek de Yakup aleyhis-selamın oğullarıdır. Bunlardan Hz.

88 Hicr, 15/34-35
89 A’râf, 7/13
90 Mâide, 5/27-31

Yusuf ile Bünyamin bir anadan, diğer oğulları ise başka bir anadan idiler. Yakup aleyhis-selam oğullarından Hz. Yusuf ile Bünyamin'i diğer çocuklarından daha çok sevdiğini ve babalarının apaçık bir yanlışlık içinde olduğunu oğulları söylüyordu. Bunu çekemeyen çocukları ne yapacaklarını kendi aralarında tartıştılar. Bir kısmı: "Yusuf'u öldürün veya buralardan uzaklaştırın ki babanızın sevgisi size kalsın, sonra tövbe eder iyilerden olursunuz." dediler. İçlerinden birisi bunu uygun bulmayıp: "Yusuf'u öldürmeyin, bir kuyunun dibine bırakın da gelip geçen bir kervan onu bulup alsın. Eğer yapacaksanız böyle yapın" dedi. Bu görüşü benimsediler. Şimdi yapılacak şey, Yusuf'u oynamak üzere babalarından isteyip almak ve planlarını uygulamaktı. Babalarına geldiler:

قَالُوا يَٓا اَبَانَا مَا لَكَ لَا تَاْمَنَّا عَلٰى يُوسُفَ وَاِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ. اَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبْ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ. قَالَ اِنّ۪ي لَيَحْزُنُن۪ٓي اَنْ تَذْهَبُوا بِه۪ وَاَخَافُ اَنْ يَاْكُلَهُ الذِّئْبُ وَاَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ. قَالُوا لَئِنْ اَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ اِنَّٓا اِذًا لَخَاسِرُونَ.

–Ey babamız, bize Yusuf'u neden inanmıyorsun? Halbuki biz onun iyiliğini istiyoruz. Yarın onu bizimle beraber gönder de gezsin, oynasın, kesinlikle biz onu koruruz, dediler. Babaları endişe ediyordu:

–Onu götürmeniz beni üzer, korkarım ki, onu kurt yer de sizin haberiniz olmaz, dedi. (Yusuf'u onlarla beraber göndermek istemiyordu.) Onlar:

–Vallahi biz böyle güçlü kuvvetli bir topluluk iken buna rağmen onu kurt yerse, o zaman biz kesinlikle hüsrana uğrayanlardan olmuş oluruz, dediler. (Ve isteklerinde israr ettiler. Babaları istemeyerek de olsa razı oldu. Kardeşleri Yusuf'u alıp götürdüler ve onu planladıkları şekilde kuyunun dibine bıraktılar. Yatsı vakti ağlayarak babalarına geldiler ve:)

قَالُوا يَٓا اَبَانَٓا اِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَاَكَلَهُ الذِّئْبُۚ

وَمَٓا اَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِق۪ينَ. وَجَٓاؤُ عَلٰى قَم۪يصِه۪ بِدَمٍ كَذِبٍۜ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ اَنْفُسُكُمْ اَمْرًاۜ فَصَبْرٌ جَم۪يلٌۜ وَاللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ عَلٰى مَا تَصِفُونَ.

–Ey babamız, biz aramızda yarış yaparken Yusuf'u da eşyamızın yanına bırakmıştık. Bir de baktık ki onu kurt yemiş. Şu anda biz doğru da söylesek, yine de sen bize inanacak değilsin, dediler. Birde gömleğinin üzerinde yalandan bir kan getirmişlerdi. (Babalarının korktuğu başına gelmişti. Onlara inanmadı ve:)

–Hayır, nefisleriniz aldatmış da size bir iş yaptırmış. Artık bana güzel bir sabır gerekiyor. Bu anlattıklarınıza karşılık yardımına sığınılacak olan ancak Allah'tır, dedi (ve acısını içine gömdü.)

Bundan sonrası bildiğiniz gibi. Bir kervan gelmiş, kuyudan su çekerken Hz. Yusuf'u kuyudan çıkarmışlar ve Mısır'a götürmüşlerdir.[91]

Kardeşlerin birbirini çekememesi yüzünden baba Yakup aleyhis-selâmın uzun yıllar çektiği bu dayanılmaz acı ve hiçbir zaman Allah'tan ümidini kesmemiş olması bütün detayları ile Yusuf sûresinde hikaye edilmektedir.

Kur'an-ı Kerim'in haber verdiği bu olaylar, çekememenin insana neler yaptırdığının acı örnekleridir. İnsan bu kötü huyun esiri olunca yapamayacağı hiçbir şey yoktur.

Evet, hased tarihten gelen sosyal bir hastalıktır. Peygamberimiz bunu şöyle ifade ediyor:

دَبَّ اِلَيْكُمْ دَاءُ الْاُمَمِ قَبْلَكُمْ، الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ، هِىَ الْحَالِقَةُ، لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعْرَ وَلٰكِنْ تَحْلِقُ الدِّينَ، وَالَّذى نَفْسى بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا. اَوَلَا اَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ اِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ اَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

"Size öncekilerin çekememe ve düşmanlık hastalığı bulaştı. İşte bu

91 Yûsuf, 12/11-14 ve 17, 18

(hastalık) traş edip kazır. Saçları traş eder demiyorum. Fakat dinin (insana kazandırdıklarını) kazıyıp yok eder. Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, inanmadıkça cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de kâmil manada inanmış olamazsınız. Bunu size sağlayacak şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yayın (birbirinizle selamlaşın)."[92]

Peygamberimiz bu ifadeleri ile hasedin, tarihin derinliklerinden geldiğini, inananın dinine zarar verdiğini ve bundan kurtulmanın hatta cennete girmenin yolunun da birbirini sevmek olduğunu bildiriyor. Elbette birbirini sevenler, eriştikleri nimete hased etmeyecekler, belki buna sevineceklerdir. Bir baba ve anne düşününüz ki, çocuklarının üstünlüğüne ancak sevinirler. Birbirini içtenlikle sevenler de kendilerine reva gördükleri bir şeyi sevdiklerine de reva görürler.

Hasedin Kaynağı

Hasedin kaynağı, Allah'ın taksimine razı olmamak ve bu taksimi beğenmemektir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

اَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلٰى مَٓا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖۚ

"Yoksa onlar Allah'ın lütuf ve kereminden insanlara verdiği nimetleri kıskanıyorlar mı?"[93] buyurulmuştur.

Bir başka âyet de şöyledir:

اَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَؕ

"Yoksa Rabbinin rahmetini onlar mı bölüyorlar?"[94]

Değerli kardeşlerim, Allah'ın sayılamayacak nimetleri vardır. Allah Teâlâ dünya düzeni için insanları birbirlerine muhtaç olacak şekilde yaratmış, herkese aynı seviyede vermemiştir. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şöyle ifade edilmiştir:

---

92 Hadisin ilk bölümünü Bezzar, son bülümünü de Müslim rivayet etmiştir. Müslim, "İman", 22; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, III, 548.
93 Nisâ, 4/54
94 Zuhruf, 43/32

وَلَوْ بَسَطَ اللّٰهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِى الْاَرْضِ وَلٰكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَٓاءُ اِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ.

"Allah kullarına rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde azarlardı. Fakat O, (rızkı) dilediği ölçüde indirir. Çünkü O, kullarının haberini alandır, onları görendir."[95]

O halde bize düşen, Allah'ın başkasına verdiği nimete hased etmek değil, Allah'ın fazlından istemektir. Allah isteyene ve çalışana vereceğini vadetmiştir. Bunun için vereni tanı, istemeyi bil ki, Allah sana da versin.

Hased Kimlerde Bulunur?

Hased, hemen hemen herkeste ve her meslek sahibinde bulunur. Kişi kendisinden üstün gördüğü kimseye hased eder, onu çekemez.

Büyük âlim Gazalî diyor ki, adamın biri Hasan-ı Basrî'ye: "Mümin hiç hased eder mi?" diye sormuş, Hasan-ı Basrî: "Yakup aleyhi's-selâm'ın oğullarını unuttun mu? Elbette mümin de hased edebilir, diye cevap vermiştir.[96] Gerçi Peygamberimiz:

لَا يَجْتَمِعُ فِى جَوْفِ عَبْدٍ اَلْإِيمَانُ وَالْحَسَدُ

"İman ile hased, bir kimsede birleşmez."[97] buyurmuştur. Ancak buradaki iman olgun iman demektir. Elbette olgun iman ile hased bir arada bulunmaz.

Hased hastalığından gönlünü korumayı başaran kimsenin cenneti hak edeceğini Peygamberimiz bildirmiştir.

Enes İbn-i Mâlik (ra.) anlatıyor: (Biz Peygamberimizle beraber oturuyorduk.)

---

95 Şûrâ, 42/27
96 Gazalî, *İhya'u Ulûmi'd-Din*, III, 162
97 Münzirî, *et-Terğib ve't-Terhib*, III, 546 (Hadisi İbn-i Hibban ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.)

يَطْلُعُ عَلَيْكُمْ الْاٰنَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَطَلَعَ رَجُلٌ مِنْ الْأَنْصَارِ تَنْطِفُ لِحْيَتُهُ مِنْ وُضُوئِهِ قَدْ تَعَلَّقَ نَعْلَيْهِ فِي يَدِهِ الشِّمَالِ فَلَمَّا كَانَ الْغَدُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ ذٰلِكَ فَطَلَعَ ذٰلِكَ الرَّجُلُ مِثْلَ الْمَرَّةِ الْأُولَى فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الثَّالِثُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ مَقَالَتِهِ أَيْضًا فَطَلَعَ ذٰلِكَ الرَّجُلُ عَلَى مِثْلِ حَالِهِ الْأُولَى فَلَمَّا قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَبِعَهُ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ فَقَالَ إِنِّي لَاحَيْتُ أَبِي فَأَقْسَمْتُ أَنْ لَا أَدْخُلَ عَلَيْهِ ثَلَاثًا فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تُؤْوِيَنِي إِلَيْكَ حَتَّى تَمْضِيَ فَعَلْتَ قَالَ نَعَمْ قَالَ أَنَسٌ وَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ يُحَدِّثُ أَنَّهُ بَاتَ مَعَهُ تِلْكَ اللَّيَالِي الثَّلَاثَ فَلَمْ يَرَهُ يَقُومُ مِنْ اللَّيْلِ شَيْئًا غَيْرَ أَنَّهُ إِذَا تَعَارَّ وَتَقَلَّبَ عَلَى فِرَاشِهِ ذَكَرَ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ وَكَبَّرَ حَتَّى يَقُومَ لِصَلَاةِ الْفَجْرِ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ غَيْرَ أَنِّي لَمْ أَسْمَعْهُ يَقُولُ إِلَّا خَيْرًا فَلَمَّا مَضَتْ الثَّلَاثُ لَيَالٍ وَكِدْتُ أَنْ أَحْتَقِرَ عَمَلَهُ قُلْتُ يَا عَبْدَ اللّٰهِ إِنِّي لَمْ يَكُنْ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي غَضَبٌ وَلَا هَجْرٌ ثَمَّ وَلٰكِنْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَكَ ثَلَاثَ مِرَارٍ يَطْلُعُ عَلَيْكُمْ الْاٰنَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَطَلَعْتَ أَنْتَ الثَّلَاثَ مِرَارٍ فَأَرَدْتُ أَنْ اٰوِيَ إِلَيْكَ لِأَنْظُرَ مَا عَمَلُكَ فَأَقْتَدِيَ بِهِ فَلَمْ أَرَكَ تَعْمَلُ كَثِيرَ عَمَلٍ فَمَا الَّذِي بَلَغَ بِكَ مَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا هُوَ إِلَّا مَا رَأَيْتَ قَالَ فَلَمَّا وَلَّيْتُ دَعَانِي فَقَالَ مَا هُوَ إِلَّا مَا رَأَيْتَ غَيْرَ أَنِّي لَا أَجِدُ فِي نَفْسِي لِأَحَدٍ مِنْ الْمُسْلِمِينَ غِشًّا وَلَا أَحْسُدُ أَحَدًا عَلَى خَيْرٍ أَعْطَاهُ اللّٰهُ إِيَّاهُ فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ هٰذِهِ الَّتِي بَلَغَتْ بِكَ

–Şimdi size cennetliklerden bir adam çıkagelecektir. Bir de baktık ki Ensar'dan (Medine'lilerden) bir adam çıkageldi. Sakalından abdest suyu damlıyordu. Ayakkabılarını da sol eline asmıştı. Ertesi gün olunca Peygamberimiz bir önceki gün söylediği gibi söyledi. Yine baktık ki aynı adam bir önceki gün gibi çıkageldi. Üçüncü gün olunca Peygamberimiz yine önce söylediği gibi söyledi, derken aynı adam ilk hali gibi çıkageldi. Peygamberimiz oradan kalkınca, Abdullah b. Amr o adamı izledi ve ona:

–Ben babamla tartıştım. Üç gün onun yanına girmeyeceğime yemin ettim. Eğer siz bu süre benim yanınızda kalmama izin verirseniz kalacağım, demiş, adam:

–Evet, kalabilirsin, diye cevap vermiş. Abdullah onunla beraber üç gün kalmış, fakat gece ibadete kalktığını görmemiş. Ancak sabah namazına kadar her uyandıkça Allah'ı anmış ve tekbir getirmiş. Abdullah diyor: "Onun hayırdan başka bir şey söylediğini duymadım. Üç gün geçince sanki onun amelini küçük görür gibi dedim ki:

–Ey Allah'ın kulu, babam ile aramda bir anlaşmazlık yoktur. Peygamberimiz sizin için üç kere: "Şimdi size cennetliklerden bir adam çıkagelecektir" dediğini işittim. Üç defasında da siz çıkageldiniz. Sizin yanınızda kalarak amelinizin ne olduğunu görmek istedim. Böylece sizin yaptığınızı yapmak istiyordum. Fakat büyük bir amel yaptığınızı görmedim. Sizi, Peygamberimizin müjdelediği mertebeye ulaştıran nedir? Adam dedi ki:

–Şu gördüğünden başka değildir. Ben oradan ayrılmak üzere dönünce, bana seslendi ve dedi ki:

–O senin gördüğün şeyden başkası değildir. Ancak ben, müslümanlardan hiç kimseye kalbimde hile ve kin tutmam ve Allah'ın verdiği bir hayırdan dolayı hiç kimseye asla hased etmem. Bunun üzerine Abdullah:

–İşte seni bu dereceye yaklaştıran budur, dedi.[98]

Evet değerli kardeşlerim, hased herkeste bulunabilir. Daha çok da emsal, akran, kardeş ve akrabalar arasında bulunur. Bunun içindir ki, âlim âlime, tüccar tüccara, sanatkâr sanatkâra hased eder. Yani herkes kendi mesleğinden olanı çekemez. Bunun gibi bir pehlivan bir âlime değil, kendisi gibi bir pehlivana hased eder. Çünkü o ilimle değil, pehlivanlıkla şöhret kazanmak arzusundadır.

---

98 Ahmed b. Hanbel, III, 166

Hasedin Belirtisi

Bu hastalığı olan kimse hased ettiği kimsenin başına bir felaket geldiğinde buna sevinir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

اِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَاِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا

"Size bir iyilik dokunsa fenalarına gider. Başınıza bir kötülük gelse onunla sevinirler."[99] buyurulmuştur.

Bir başka Âyet-i Kerime de şöyledir:

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ اِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ

"Ehl-i Kitaptan (Yahudi ve Hristiyanlardan) çoğu, gerçek kendilerine apaçık belli olduktan sonra sırf içlerindeki çekememezlikten ötürü, sizi imanınızdan vaz geçirip küfre döndürmek isterler."[100]

Hasedin Zararları

Hasedin maddi manevi pek çok zararları vardır. Fakat her şeyden önce hased, müslümanın dinine zarar verir. Çünkü inanmış olan bir kimse kalbini her türlü kötü duygu ve düşüncelerden arındırmış olacak ve haline rıza gösterecektir. İsteklerini Allah'a sunacak ve yalnız O'ndan dileyecektir. Hased kötü bir duygu olduğuna göre inanmış olan bir kimsede elbette bulunmamalıdır.

Abdullah İbn-i Ömer (ra.) anlatıyor: Peygamberimize soruldu:

اَىُّ النَّاسِ اَفْضَلُ قَالَ. كُلُّ مَخْمُومِ الْقَلْبِ صَدُوقِ اللِّسَانِ. قَالُوا صَدُوقُ اللِّسَانِ نَعْرِفُهُ فَمَا مَخْمُومُ الْقَلْبِ قَالَ. هُوَ التَّقِىُّ النَّقِىُّ لاَ اِثْمَ فِيهِ وَلاَ بَغْىَ وَلاَ غِلَّ وَلاَ حَسَدَ.

99 Âl-i İmrân, 3/120
100 Bakara, 2/109

–Ey Allah'ın Resûlü, insanların faziletlisi kimdir? Peygamberimiz:

–Her temiz kalpli ve doğru sözlü olandır, buyurdu. Ashap:

–Doğru sözlüyü biliyoruz, "Kalbi temiz olmak nedir?" diye sordular. Peygamberimiz:

–O, tertemiz, onda günah, baş kaldırma, aldatma ve hased olmayan kalpdir, buyurdu.[101]

Yine Peygamberimiz:

مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلاَ فِي زَرِيبَةِ غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ الْحِرْصِ عَلَى الْمَالِ وَالْحَسَدِ فِي دِينِ الْمُسْلِمِ. وِإِنَّ الْحَسَدَ لَيَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ

"Bir koyun ağılına giren iki aç kurdun koyunlara zararı, hased ve aşırı derecede mala düşkünlüğün müslümanın dinine verdiği zarardan daha çok değildir. Gerçekten ateşin odunu yakıp yediği gibi hased de iyilikleri yer ve tüketir." buyurmuştur.[102]

وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ اِلَّا بِاَهْلِهِ

"Kişi kazdığı kuyuya kendisi düşer."[103]

Evet kişi çoğu zaman hased ettiği ve düşmanlık duyduğu kimse için istediği kendi başına gelir. Bunu hatırlatan çok güzel bir ata sözü vardır: "Hased tohumu eken, hasret nedameti biçer."

Hased eden, hased ettiği kimsenin ilerlediğini, toplum içinde itibar edildiğini gördükçe sade huzuru kaçmaz, Allah korusun, her türlü fenalığın planlarını yapmaya başlar. Bunun için Allah Teâlâ kötü huylardan çekindirirken:

---

101 İbn Mâce, "Zühd", 24

102 Münzirî, *et-Terğib ve't-Terhib*, III, 548 (Hadisin bir bölümünü Ebû Dâvud, bir bölümünü Tirmizî ve bir bölümünü de Rezîn rivayet etmişlerdir. Tirmizî, "Zühd", 43; Ebû Dâvud, "Edeb", 52.

103 Fâtır, 35/43

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ.

"Kıskandığı vakit, kıskanç kişinin şerrinden Allah'a sığınırım, de."[104] buyurmuştur.

Büyük İslâm âlimi Gazali "İhyau Ulûmi'd-Din" adlı meşhur eserinde bir hikaye naklediyor: Zâtın biri bir hükümdara uğrar ve ona öğüt verir:

–Sana iyilik yapana sen fazlasını yap. Kötülük yapana ise bir şey yapma, onun kötülüğü sana mükâfat olarak yeter. Bunu dinleyen bir başkası bu zâtın hükümdar yanındaki itibarını görünce bunu çekemez. Hükümdara yaklaşır ve:

–Size öğüt veren bu adam, nefesinizin koktuğunu söylüyor, der. Hükümdar:

–Ne biliyorsun? diye sorar. Adam:

–Bu zât bir daha yanınıza geldiğinde ağzını ve burnunu tuttuğunu göreceksiniz, der. Hükümdar da:

–Peki, görelim, der. Adam hükümdarın yanından çıkar. Hased ettiği zât hükümdarın yanına gireceği zaman onu davet eder ve kendisine sarımsaklı yemek yedirir ve:

–Ağzının kokusu ile hükümdara fazla yaklaşma, diye tenbih eder. Bu zât yine adeti üzere hükümdarın huzuruna girer ve kendisine tavsiyede bulunur. Hükümdar bu zâta yanına yaklaşmasını söyler. Adam da ağzını burnunu tutarak hükümdara yaklaşır. Hükümdar, adamın kendesine doğru söylediğine inanır. Bunun üzerine yazdığı bir fermanı adama verir ve:

–Bu mektubu falan kumandana götür, der. Hükümdarın kendi eliyle yazdığı fermanlar çoğunlukla yardım edilmesini emreden yazılar olduğu için, adam mektubu alır dışarıya çıkınca, kendisine yemek yediren adamla karşılaşır. Adam kendisine:

–Elindeki mektup nedir? diye sorar. Adam:

–Hükümdar her halde bana yardım yapılmasını emretmiştir, onu almaya gidiyorum, der. Adam, yalvarır ve:

–Bu mektubu bana ver, diye rica eder. O da:

---

104 Felâk, 113/5

–Peki al, der. Adam mektubu alır almaz doğru zarfın üzeri kendisine yazılan komutana gider ve mektubu takdim eder. Kumandan kendisine öğüt veren zâta kızmış ve cezalandırılmasını yazmış. Bunu duyan adam, komutana yalvarır ve:

–Aman, bu mektubun sahibi ben değilim, istersen gidip asıl sahibini getireyim, derse de komutan güvenmez, hükümdarın emri yerine getirilerek adam cezalandırılır. Ertesi gün yine aynı zât hükümdarın huzuruna çıkınca, hükümdar şaşırır ve sorar:

–Sana dün verdiğim mektup ne oldu? der. Adamcağız durumu anlatır. Hükümdar sorar:

–Benim nefesimin koktuğunu söylemişsin, doğru mu? Adam:

–Hayır, böyle bir şey söylemedim, der. Hükümdar:

–Öyle ise neden bana yaklaşınca ağzını burnunu kapattın? deyince, adam durumu anlatır ve:

–O gün mektubu kendisine verdiğim zât beni yemeğe davet etti, bana sarımsaklı yemek yedirdi. Nefesimin kokusu sizi rahatsız etmesin diye yanınıza girdiğimde ağzımı kapatmamı söyledi. Ben de uygun gördüm ve sizi rahatsız etmemek için böyle yaptım, deyince, hükümdar durumu öğrendi ve:

–Evet, kötülük yapan kötülüğünün cezasını buldu ve senin yerine geçti, der.[105]

İmrenme

Hasedin bir çeşidi daha vardır ki, buna "Münafese" denir. Münafese, başkasında olan bir olgunluğa, bir iyiliğe imrenip ona yetişmek veya ondan da ileri gitmek için yarışmak demektir. Hased ile arasındaki fark açıktır. Hased eden olgunluk ve kemale düşmandır. Hased ettiği kimsenin zarar görmesinden, eriştiği nimetin yok olmasından memnun kalır. Bunu göremeyince de rahatsız olur. Halbuki imrenen ise aksine olgunluğa aşıktır. O, karşısındakinin aşağı düşmesini değil, kendisinin de onun gibi olmasını, hatta daha da ileri gitmesini ister. Bunda yarışma ise makbuldür. Çünkü Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de:

---

105 Gazalî, *İhya'u Ulûmi'd-Din*, III, 162, 163

فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ.

"Ona imrensin artık imrenenler."[106] buyurmuş ve bunu övmüştür. Peygamberimiz bunun ancak iki şeyde olabileceğini bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِى اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ اٰتَاهُ اللهُ مَالاً فَسُلِّطَ عَلَى هَلَكَتِهِ فِى الْحَقِّ، وَرَجُلٌ اٰتَاهُ اللهُ الْحِكْمَةَ، فَهْوَ يَقْضِى بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

"Ancak iki kişiye imrenilebilir. Biri, Allah'ın kendisine mal verip, bu malı hak yolunda harcamaya muvaffak kıldığı kimse, diğeri de Allah Teâlâ'nın kendisine ilim verip, bununla amel eden ve başkalarına da öğreten kimse."[107]

İşte Peygamberimiz bu iki kişiye; malı ile hayır ve hasenat yapan ve Allah yolunda malını harcayan kimse ile, ilmi ile amel edip onu başkasına da öğreten kimseye gıbta edilmeye değer olduklarını bildiriyor.

Değerli kardeşlerim, Müslim'in Enes İbn Mâlik (ra.) den rivayet ettiği bir hadisi şerifle konuşmamı bitirmek istiyorum. Peygamberimiz buyuruyor:

لاَ تَبَاغَضُوا وَلاَ تَحَاسَدُوا وَلاَ تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا وَلاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثٍ

"Birbirinize hiddetlenmeyin, birbirinize hased etmeyin, birbirinize arka çevirmeyin; ey Allah'ın kulları kardeş olun. Bir müslümana üç günden fazla din kardeşi ile dargın durması helâl olmaz."[108]

106 Mutaffifîn, 83/26
107 Buhârî, "İlim", 15; Müslim, "Salâtü'l-Müsâfirine ve Kasriha", 47
108 Müslim, "Birr", 7.